

Tytuł: Projekt edukacyjny w rozwijaniu przedsiębiorczości wśród uczniów – moduł I

Rodzaj materiału: artykuł

Data publikacji: 2011-03-14

W nowej podstawie programowej kształcenia ogólnego przedmiotu wiedza o społeczeństwie w III etapie edukacyjnym, jako wymaganie ogólne (cele kształcenia) określono Rozumienie zasad gospodarki rynkowej, czyli Uczeń rozumie procesy gospodarcze oraz zasady racjonalnego gospodarowania w życiu codziennym; analizuje możliwości dalszej nauki i kariery zawodowej.

W wymaganiach szczegółowych są to następujące zagadnienia:

- Praca i przedsiębiorczość (pkt 24 NPP),
- Gospodarka rynkowa (pkt 25 NPP),
- Gospodarstwo rynkowe (pkt 26 NPP),
- Pieniądz i banki (pkt 27 NPP),
- Gospodarka w skali państwa (pkt 28 NPP),
- Przedsiębiorstwo i działalność gospodarcza (pkt 29 NPP).

Realizowany przez Centrum Edukacji Obywatelskiej we współpracy z NBP, Klubem Przedsiębiorczych Nauczycieli IMPULS NBP program „Młodzi Przedsiębiorczy”, którego jednym z elementów jest kurs internetowy dla nauczycieli, to praktyczny sposób, jak uczyć ciekawiej treści związanych z przedsiębiorczością i gospodarką rynkową. Ponadto celem kursu jest:

- Przygotowanie do prowadzenia projektów uczniowskich w programie „Młodzi Przedsiębiorczy”.
- Dostarczenie wiedzy ekonomicznej oraz umiejętności praktycznego zastosowania na lekcjach wiedzy o społeczeństwie i na zajęciach pozalekcyjnych.
- Przygotowanie do prowadzenia samodzielnych projektów edukacyjnych w zakresie edukacji ekonomicznej zgodnych z wymaganiami MEN.

Podstawowym założeniem nauczania przedsiębiorczości zarówno na poziomie szkoły gimnazjalnej, jak i ponadgimnazjalnej, jest wszechstronne przygotowanie uczniów do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej. Dlatego uczniowie powinni dowiedzieć się w jaki sposób samodzielnie i świadomie uczestniczyć w różnych dziedzinach życia gospodarczego.

Aby zajęcia poświęcone przedsiębiorczości były przydatne także w życiu codziennym uczniów i dzięki temu atrakcyjne, warto by uczniowie dowiedzieli się np. jakie prawa ma konsument, w jaki sposób poszukiwać pracy, jak rozpocząć działalność gospodarczą, jak zarządzać ograniczonymi zasobami itp.

Celem pierwszego modułu jest przedstawienie informacji na temat metody projektu oraz zachęcenie Was do realizacji zagadnień dotyczących przedsiębiorczości tą właśnie metodą.

Metoda projektu jest szczególnie korzystna w zakresie pobudzania aktywności uczniów, a jej głównym celem jest wykonanie przez uczniów - indywidualnie lub w zespole - przedsięwzięcia związanego z rzeczywistym otoczeniem, w ramach zaplanowanych i prowadzonych zgodnie z ustaleniami działań. Uczniowie otrzymują zadanie/problem i sami, na podstawie własnych doświadczeń, wypracowują odpowiednie rozwiązanie, które następnie przedstawiają swoim kolegom i nauczycielowi.

Metoda projektu uczy wykorzystywania umiejętności z różnych dziedzin oraz przygotowuje do funkcjonowania w zmieniających się warunkach gospodarki rynkowej. Pozwala przygotować uczniów do wykorzystywania wiadomości teoretycznych w praktyce. Ma to szczególne znaczenie w ekonomii, ponieważ ekonomia to przede wszystkim praktyczne zastosowanie teorii w życiu codziennym.

Metoda ta doskonale kształtuje postawy niezbędne do funkcjonowania w życiu gospodarczym tj.: samodzielność, rzetelność, odpowiedzialność. Uczeń realizujący projekt jest lepiej zmotywowany do skutecznego działania, a poprzez realizację projektu może także rozwijać swoje zainteresowania, co z kolei gwarantuje powodzenie projektu. Ponadto praca metodą projektu pozwala na kształtowanie wśród uczniów umiejętności związanych z organizowaniem i przeprowadzaniem konkretnych działań począwszy od szukania pomysłów, przez planowanie, realizację i ocenę efektów przedsięwzięcia.

Podczas pracy metodą projektu w programie „Młodzi Przedsiębiorczy”, uczniowie oprócz wiedzy z zakresu przedsiębiorczości, zdobywają takie umiejętności jak:

- definiowanie problemów i ich rozwiązywanie,
- planowanie i organizacja własnej pracy oraz zarządzanie czasem,
- praca w grupie,
- rozwiązywanie konfliktów,
- formułowanie i wyrażanie własnych opinii, w tym prowadzenie dyskusji i wystąpień publicznych,
- przygotowanie i prezentacja wyników pracy,
- korzystanie z różnych źródeł informacji,
- zbieranie i selekcja informacji,
- prowadzenie badań, analiza danych, wyciąganie wniosków oraz podejmowanie decyzji.

Metoda projektu wykorzystywana do pracy z uczniami pokazuje proces dochodzenia do wiedzy. Podczas realizacji projektu uczniowie samodzielnie zdobywają informacje z różnych źródeł (np. Internet, książki, roczniki statystyczne, prasa), weryfikują je i opracowują, a na ich podstawie podejmują decyzje.

Przykładowo: jeśli uczniowie realizują projekt dotyczący lokat bankowych, to ich zadaniem jest zebranie informacji na temat rodzaju lokat, dostępnych ofert bankowych, a także wybranie najkorzystniejszej z nich. Takie aktywne poszukiwanie informacji pozwala uczniom lepiej przyswoić zdobyte informacje. Kształci też umiejętność samodzielnego zdobywania wiedzy, co jest niezwykle istotne w dalszym procesie edukacji, kiedy np. zadaniem studenta jest samodzielne przygotowanie się do egzaminów, przy wykorzystaniu innych źródeł nie tylko wykładów.

Pracując metodą projektu uczniowie w aktywny sposób poszerzają swoją wiedzę, dzięki czemu lepiej zapamiętują informacje. Ponadto kształcą umiejętności niezbędne w dorosłym życiu i wykorzystywane później w pracy zawodowej. W przypadku stosowania wykładu uczniowie są jedynie biernymi obserwatorami/słuchaczami. Trudniej im przyswoić nowe wiadomości, których często nie potrafią przełożyć na praktykę i wykorzystać przy rozwiązywaniu problemów życia codziennego.

Nauczyciel odgrywa istotną rolę w procesie kształcenia. Dlatego też w przypadku stosowania metody projektu powinien zapewnić uczniom odpowiednie narzędzia, z których mogą korzystać, a także udzielać im wsparcia w przypadku pojawienia się problemów i wątpliwości.

Metoda projektu wymaga od nauczyciela zmiany zasad prowadzenia zajęć i organizacji pracy. Jego zadaniem jest określenie problemu, tematu i celu projektu, a następnie pomoc w podziale na grupy robocze i monitorowanie pracy uczniów. Ponadto praca metodą projektu wymaga od nauczyciela dużych umiejętności organizacyjnych i komunikacyjnych, zdolności do motywowania uczniów, jak i współpracujących z nim nauczycieli. Dlatego nauczyciel opiekun projektu uczniowskiego powinien być przede wszystkim doradcą, mentorem.

Ważna jest również umiejętność pozyskiwania do udziału w projekcie jak największej liczby sojuszników, którzy mogą być wsparciem dla uczniów. Należy jednak pamiętać, że każde zajęcia realizowane metodą projektu przebiegają w inny sposób. Projekt, nawet jeśli jest realizowany na podstawie sprawdzonego wcześniej scenariusza, nigdy nie powtarza się w identycznej formie. Ponieważ trudno jest określić z góry rezultaty niektórych kroków podjętych w czasie jego realizacji.

METODA PROJEKTU

Powołując się na poszczególne rodzaje zadań oraz przyjęte kryteria, projekty możemy podzielić na:

- **struktura projektu:**

- **Projekt silnie ustrukturyzowany**, w którym samodzielność uczniów jest ograniczona, a nauczyciel określa wymagania, zarówno co do zakresu projektu, jak i oczekiwanych rezultatów. Tego typu projekt stosowany jest najczęściej, gdy uczniowie po raz pierwszy pracują tą metodą i nie mają doświadczenia w zakresie samodzielnej realizacji projektów.

- **Projekt słabo ustrukturyzowany** przewiduje dużą samodzielność uczniów na etapie wyboru tematu, zakresu projektu, określenia problemu i sposobów jego rozwiązania oraz form prezentacji efektów pracy.

- **forma pracy uczniów:**

- **Projekt jednorodny** - skierowany na osiągnięcie tego samego celu, np. wszyscy uczniowie wykonują biznes plan dla przedsiębiorstwa, wybierając jedynie inny profil i zakres działania firmy.
- **Projekt zróżnicowany** - efektem realizacji projektu są różne cele osiągnięte przez zespoły uczniowskie. Może on być realizowany jednocześnie przez wszystkie grupy uczniowskie lub przesunięty w czasie, tak aby dostosować tematykę do programu nauczania.
- **zakres kształcenia:**
 - **Projekt przedmiotowy**, którego temat obejmuje zakres jednego przedmiotu. Ten rodzaj projektu może być wykorzystywany w następujących przypadkach: prezentacja nowego materiału lub rozszerzenie tematyki poza podstawę programową, porządkowanie wiedzy i umiejętności według określonego zamysłu, np. projekty przekrojowe jako forma powtórzenia materiału nauczania.
 - **Projekt modułowy** dotyczy obszaru zawartego w module nauczania/kształcenia. Przy czym rezultat projektu powinien świadczyć o umiejętnościach zarówno umysłowych, jak i praktycznych uczniów po zakończeniu modułu.
 - **Projekt interdyscyplinarny** ma na celu integrację wiedzy i umiejętności związanych z różnymi przedmiotami nauczania. Projekt ten może być prowadzony przez jednego lub kilku nauczycieli, a jego zaletą jest m.in. umożliwienie uczniom spojrzenia na pewne aspekty kompleksowo, ale z różnych perspektyw.

W literaturze przedmiotu możemy spotkać jeszcze inne klasyfikacje projektów edukacyjnych.

ETAPY REALIZACJI ZAJĘĆ METODĄ PROJEKTU

1. Przygotowanie do projektu

Aby projekt był odpowiednio realizowany przez uczniów, konieczne jest już na wstępie jasne określenie celu oraz metod pracy. Dlatego warto zastanowić się, co jest głównym celem naszych działań i czy praca uczniów będzie związana z udziałem w:

- **projekcie badawczo-poznawczym** polegającym na zebraniu i usystematyzowaniu

informacji poprzez krytyczną analizę literatury i przeprowadzenie badań - projekt zorientowany na działalność poznawczą,

- **projekcie technicznym** pozwalającym uczniom przyswoić wiedzę techniczną - projekt skierowany na nabycie umiejętności praktycznych,
- **projekcie - przedsięwzięciu**, który polega na podjęciu jakiejś akcji/działania na terenie szkoły lub w najbliższym środowisku.

Konieczne jest również przygotowanie harmonogramu realizacji całego projektu oraz jego poszczególnych etapów. Jeśli projekt jest realizowany przez cały semestr warto już na początku pracy wskazać daty, czy też zajęcia, na których uczniowie będą zobowiązani przedstawić nawet cząstkowe wyniki swojej pracy. Ponadto warto pamiętać, że poszczególne etapy powinny być dostosowane do innych zadań uczniów. Dlatego należy tak skonstruować harmonogram projektu, aby największe obciążenie pracą nie przypadało na okres klasówek i sprawdzianów pod koniec semestru. Ponieważ wtedy uczniowie nie będą mieli odpowiednio dużo czasu na prawidłową realizację projektu.

Podstawą efektywnej pracy metodą projektu jest wyznaczenie osób odpowiedzialnych za jego realizację oraz podział zadań między nimi. Warto pomóc grupie uczniów wyłonić swego lidera. Będzie on rozdzielał zadania w zespole, dbał o obieg informacji, pilnował terminów i kontaktował się z nauczycielem, który opiekuje się projektem. Konieczne jest również, aby uczniowie nauczyli się planowania realizacji zadań. Każdy uczeń musi wiedzieć, co ma zrobić oraz w jakim terminie. Ważne jest także, aby przed przystąpieniem do realizacji projektu uczniowie poznali kryteria oceny ich pracy, jakie będzie stosował nauczyciel. Jeżeli projekty są realizowane w małych grupach i dotyczą poszczególnych zagadnień programowych, warto aby zakończyły się prezentacją na forum klasy, ponieważ jest to sprawdzona forma wymiany doświadczeń i możliwość „pochwalenia się” dokonaniem przed koleżankami i kolegami. Przyjęcie takiej formy prezentacji nie wyklucza jednak przedstawienia rezultatów pracy uczniów na szerszym forum.

Praca w grupie jest bardzo trudna, dlatego też przed przystąpieniem do realizacji projektu uczniowie powinni ustalić zasady, zgodnie z którymi będą wspólnie pracować. Najlepiej zapisać je w formie kontraktu, do przestrzegania którego zobowiązują się wszyscy członkowie zespołu. Pozwoli to na sprawne wykonywanie zadań, a w przypadku problemów umożliwi odwołanie się do konkretnych, zaakceptowanych przez grupę zapisów.

Przykładowe zasady:

- każdy w grupie jest potrzebny,
- każdy jest zobowiązany wykonywać swoje zadania,
- każdy ma prawo do wypowiedzi,
- każdy może być liderem grupy,
- jeśli krytykujesz, to tylko konstruktywnie,
- mówimy pojedynczo,
- nie należy przerywać wypowiedzi innym,
- słuchamy kiedy mówią inni,
- ...

Aby współpraca w grupie układała się dobrze, warto na początek wykonać kilka gier integracyjnych, które pozwolą uczniom doświadczyć znaczenia i roli współpracy.

2. Zainicjowanie projektu – wybór tematu

Przed przystąpieniem do pracy nauczyciel powinien zdecydować, które z zagadnień podstawy programowej będzie najlepsze do realizacji metodą projektu. Przy planowaniu działań należy uwzględnić następujące czynniki: zainteresowania uczniów, dostępność różnych źródeł informacji na dany temat oraz ustalenie czy materiał, do którego dotrą uczniowie daje możliwość samodzielnej pracy.

Przystępując do pracy nauczyciel powinien przekazać uczniom informacje o tym czym jest projekt, na czym polega nauczanie poprzez realizację projektu uczniowskiego, jakie są w nim zadania uczniów, a jakie zadania nauczyciela. Warto zwłaszcza na początku podkreślić, że uczniowie będą pracować samodzielnie. Ponadto prezentując tematykę projektu, nauczyciel powinien wskazać potencjalne problemy i podać przykłady możliwości ich rozwiązania, a także zachęcić uczniów do pracy metodą projektu, wskazując mocne strony i szanse jakie daje im ta forma aktywności.

Wskazane jest również, aby uczniowie otrzymali informacje na temat realizacji innych ciekawych projektów – warto pokazać doświadczenia innych szkół i zespołów. Dlatego zapraszamy do odwiedzenia strony internetowej CEO <http://ceo.org.pl>, na której znajdują Państwo opisy projektów zrealizowanych w ramach programów prowadzonych przez fundację. Jest tam naprawdę wiele ciekawych pomysłów, które można zrealizować w każdej szkole.

Istnieje wiele możliwości zainicjowania tematyki projektów uczniowskich. Oto niektóre z najbardziej typowych:

- Zadaniem nauczyciela jest wyznaczenie merytorycznych ram projektu i określenie obszaru tematycznego. Natomiast sami uczniowie wybierają już szczegółowe tematy/problemy, którymi chcieliby się zająć.
- Nauczyciel przygotowuje zbiór tematów/problemów, a uczniowie wybierają ten z nich, który chcieliby zrealizować. Zaletą tej metody jest na pewno to, że występuje w niej ścisły związek między wybranym tematem/problemem a podstawą programową, czy też realizowanym przez nauczyciela programem nauczania. Należy jednak podkreślić, że przedstawienie tematów/problemów znacznie ogranicza swobodę działania uczniów na tym etapie pracy.
- Nauczyciel określa jeden temat/problem, który uczniowie realizują w ramach projektu. Oznacza to, że uczniowie nie uczestniczą w formułowaniu tematu, natomiast od nich zależy tylko forma realizacji.

Na pewno wiele zagadnień z zakresu przedsiębiorczości, które są przewidziane w podstawie programowej wiedzy o społeczeństwie, może być realizowanych poprzez wykorzystanie pracy metodą projektu. Proponujemy realizację następujących przykładowych projektów:

- „Zarządzanie własnym budżetem, jak kierować własnymi finansami.” Celem realizacji tego projektu jest przekazanie uczniom zasad dotyczących planowania własnego budżetu, uświadomienie im zasadności oszczędzania i wynikających z niego korzyści.
- „Zakładanie i prowadzenie własnej firmy.” W tego rodzaju projekcie uczniowie dowiadują się, w jaki sposób założyć firmę, jak przeprowadzić badania rynku, co jest ważne w przypadku planowania strategii marketingowej.
- „Korzystanie z usług bankowych.” Bank odgrywa niezwykle istotną rolę w życiu każdego człowieka, dlatego też uczniowie powinni dowiedzieć się, czym jest konto bankowe, w jaki sposób zakładać lokatę, co jest ważne w przypadku zaciągania kredytu.
- „Etyka w przedsiębiorstwie i w pracy zawodowej.” Podczas realizacji projektu uczniowie powinni dowiedzieć się, jakim zasadami należy kierować się w pracy zawodowej, co oznacza pojęcie odpowiedzialny biznes itp.
- „Zatrudnienie.” Projekt dotyczący zatrudnienia powinien przygotować uczniów zarówno do roli pracowników, jak i pracodawców. Ważne jest, aby uczniowie nauczyli się przygotować list motywacyjny i CV oraz odpowiadać na konkretne ogłoszenia dotyczące zatrudnienia.
- „Konsument i jego prawa.” Celem realizacji tego projektu jest poznanie uprawnień, jakie przysługują kupującym kiedy korzystają z gwarancji, a kiedy z niezgodność towaru z umową.
- „Kupować, nie kupować - rola reklamy.” W projektach dotyczących reklamy uczniowie poznają zasady tworzenia reklam oraz wykorzystywane w przekazie reklamowym sposoby oddziaływania na klienta.

W przypadku każdego z tematów należy ustalić cel projektu. Konieczne jest określenie czego uczniowie dowiedzą się podczas jego realizacji oraz jakie umiejętności zdobędą lub rozwiną. Po ustaleniu celów należy wybrać treści, które są niezbędne z punktu widzenia realizacji podstawy programowej danego przedmiotu oraz mogą być przydatne uczniom w życiu. Określając cele warto pamiętać o tym, że powinny one dotyczyć:

- **Zdobycia wiedzy**
Uczniowie w wyniku realizacji projektu zdobędą wiedzę lub informacje na określony temat np. będą umieli wskazać dochody i wydatki w budżetach domowych.
- **Zdobycia umiejętności**
Uczniowie w wyniku realizacji projektu zdobędą nowe umiejętności np. będą umieli zaplanować budżet wycieczki szkolnej lub budżet domowy.
- **Zmiany postaw**
Uczniowie w wyniku realizacji projektu zmienią nastawienie wobec oszczędzania i będą mniej kupować słodyczy.

Pamiętaj!

Określaj zawsze cele z perspektywy ucznia, czyli:

- Czego uczniowie nauczą się podczas realizacji projektu?
- Co będą wiedzieć i umieć po zakończeniu projektu?

Jeśli realizujemy np. temat „Zakładamy i prowadzimy firmę”, celem uczniów jest założenie wirtualnej firmy w wyznaczonych warunkach. Zadaniem nauczyciela jest przedstawienie tych warunków oraz zaprezentowanie przykładów firm, które mogłyby zostać założone przez uczniów. Uczniowie mogą samodzielnie wybrać branżę, w której chcieliby funkcjonować oraz działania, jakie podjęliby, aby firma mogła się rozwinąć. Zadaniem uczniów jest zebranie informacji na temat rynku, na którym mogą działać oraz potencjalnych. Mogą tego dokonać na podstawie tzw. „badań z za biurka” lub też przeprowadzenia wywiadów lub ankiet.

3. Określenie ramowego harmonogramu projektu

Po określeniu obszarów tematycznych konieczne jest wyznaczenie harmonogramu projektu, w którym powinny być określone następujące terminy:

- prace przygotowawcze,
- dobór grup,
- zobowiązanie się do zrealizowania określonego tematu,
- wykonanie planu pracy grup,
- opis projektu,
- spisanie kontraktu,
- wykonanie projektu,
- prezentacja projektu,
- ocena projektu przez jego realizatorów, w tym samoocena.

4. Podział zadań pomiędzy uczniami

Kolejnym etapem pracy jest podział zadań między uczniami. Dlatego warto ustalić, czy projekt będzie realizowany indywidualnie, czy w grupach oraz jaka będzie liczebność grup i ich skład. Należy pamiętać, że grupy nie powinny być zbyt liczne, aby każdy z uczniów mógł aktywnie uczestniczyć w projekcie. Grupy nie mogą być również zbyt małe, ponieważ uczniowie zbyt obciążeni pracą łatwo zniechęcają się do jego realizacji. Najlepiej, aby przygotowując się do projektu uczniowie samodzielnie dobrali się w grupy 4-5 osobowe, do mniejszych projektów 2-3 osobowe. W wypadku trudności z wyłonieniem grup nauczyciel może pomóc uczniom stworzyć zespoły robocze wykorzystując do tego znane sobie techniki, np. elementy zabaw integracyjnych.

Po ustaleniu składu grup konieczne jest przygotowanie w zespołach planu pracy oraz opisu projektu. Opis musi uwzględniać określony/wybrany temat. Powinien zawierać problem, szczegółowy temat projektu, jego cele, przewidywaną formę realizacji oraz prezentację wyników pracy. Ważne jest również określenie zadań dla każdego z uczestników projektu. Jeśli uczniowie realizują projekt „Zakładamy i prowadzimy firmę”, celem takiego projektu jest założenie wirtualnej firmy i jej prowadzenie. Zadaniem uczniów jest przeprowadzenie badania rynku, zebranie informacji na temat potencjalnej grupy klientów, a następnie przygotowanie strategii marketingowej. Realizacja projektu powinna zostać zakończona prezentacją firm założonych przez zespoły uczniowskie.

W opisanym powyżej przypadku problemem, jaki może postawić przed uczniami nauczyciel może być pytanie: Jaka firma ma szansę odnieść sukces na naszym rynku?

Kiedy przygotowujemy konkretny plan działania w projekcie, warto zastosować zamieszczoną poniżej tabelę wpisując działania od pierwszego do ostatniego.

Co? Opis konkretnych działań	Kto? Wskazanie odpowiedzialnych osób	Kiedy? Terminy realizacji	Gdzie? Miejsce spotkania	Jaki będzie rezultat? Konkretne rezultaty działania	Zasoby niezbędne do realizacji projektu, w tym sojusznicy	
					Kto jest naszym sojusznikiem? Co posiadamy?	Kogo musimy zaprosić do współpracy? Co musimy pozyskać?

5. Kontrakt

Wszystkie ustalenia zaakceptowane przez członków zespołów w ramach przygotowań do projektu, powinny zostać ujęte w **kontrakcie**. Kontrakt jest rodzajem umowy pomiędzy nauczycielem i uczniami biorącymi udział w projekcie. Konieczne jest, aby kontrakt zawierał przede wszystkim takie informacje jak: temat projektu i jego cele, formę wykonania projektu, zadania dla poszczególnych uczestników projektów, a także źródła, z których uczniowie powinni korzystać.

Niezbędne jest również, żeby w kontrakcie umieszczone zostały informacje na temat terminu i sposobu prezentacji projektu. Kontrakt powinien także zawierać informacje na temat kryteriów oceny projektu.

Warto również zastanowić się nad włączeniem następujących elementów:

- sposobu komunikowania się z nauczycielem prowadzącym projekt oraz innymi nauczycielami, w przypadku projektu interdyscyplinarnego,
- kosztorysu realizacji projektu, ze wskazaniem na płatnika,
- terminów korzystania z potrzebnej bazy szkolnej – laboratoriów, pracowni, itp.
- daty zawarcia kontraktu oraz podpisów nauczyciela i uczniów,
- innych informacji ważnych dla realizowanego projektu.

6. Realizacja projektu

Po spisaniu wszystkich zadań, uczniowie przystępują do realizacji projektu i wykonania zaplanowanych prac, których się podjęli. Uczniowie zobowiązani są do systematyczności w działaniach w projekcie. Ważne jest zbieranie i gromadzenie potrzebnych informacji, a także ich analiza pod kątem przydatności dla osiągnięcia zaplanowanych rezultatów.

Realizując np. zadanie dotyczące badania rynku uczniowie muszą wybrać, które z informacji mają znaczenie dla ich wirtualnej firmy. Jeśli chcą założyć firmę produkującą ubranka dla dzieci, ważne jest sprawdzenie nie tylko liczby mieszkańców, ale także przyrostu naturalnego w okolicy.

Zadaniem nauczyciela podczas samodzielnej pracy wykonywanej przez uczniów w zespołach, jest zapewnienie im możliwości regularnych spotkań konsultacyjnych. Regularne konsultacje

z nauczycielem pozwalają na systematyczne monitorowanie pracy uczniów. Podczas spotkań nauczyciel udziela uczniom wskazówek, pomaga zrozumieć trudności w realizacji zadań i wspiera ich w rozwiązywaniu problemów jakie napotykają w trakcie pracy. Dzięki temu uczniowie lepiej wykorzystują możliwości uczenia się podczas projektu, a jakość osiągniętych przez nich rezultatów jest dużo wyższa. Warto pamiętać, że nauczyciel nie może podejmować za uczniów decyzji w sprawie projektu, a jedynie im pomagać. Ta część projektu wymaga szczególnej uwagi nauczyciela i odpowiedniego motywowania uczniów do pracy, a także pobudzania ich aktywności.

Wygodnym narzędziem monitorowania postępów może być karta kontroli i oceny, która zawiera informacje dotyczące zakresu oceny poszczególnych etapów, kryteria oraz ocenę, jaką uczeń może otrzymać za dany etap. Uczniowie systematycznie uzupełniają w karcie informacje na temat przebiegu swojej pracy, pojawiających się problemów, trudności i sposobów ich rozwiązywania, a także oceniają, czy zaplanowane działania zostały odpowiednio zrealizowane. Treść karty powinna być uzgodniona z uczniami na początku pracy nad projektem.

Karta projektu powinna zawierać następujące elementy wraz z liczbą punktów, które uczniowie mogą uzyskać za poszczególne z nich:

- ocena realizacji projektu: wybór tematu i jego ujęcie, realizacja zamierzonych celów, terminowość, pomysłowość, przedsiębiorczość,
- ocena przebiegu pracy w grupie: podział prac w grupie, zaangażowanie, realizacja zadań, rozwiązywanie konfliktów,
- ocena sprawozdania: układ opracowania, wykorzystanie komputera, ilustracje, brak błędów ortograficznych, poprawność stylistyczna,
- ocena prezentacji: struktura prezentacji, komunikatywność, wizualizacja, pomysłowość.

Uczniowie powinni mieć również możliwość przedstawienia w karcie oceny problemów związanych z realizacją poszczególnych zadań.

7. Prezentacja wyników pracy uczniów

Efektem pracy powinno być przygotowanie przez uczniów sprawozdania oraz prezentacji projektu. Prezentacja może być przeprowadzona w sposób tradycyjny:

- 1) przebieg pracy,
- 2) wykonane zadania,
- 3) zebrane informacje,
- 4) zaprezentowanie wypracowanych wniosków.

Prace uczniów mogą zostać przygotowane w formie pisemnych sprawozdań lub esejów. Może być to także wygłoszenie referatu lub prezentacja albumów, folderów, przewodników, kronik, filmów wideo, rysunków, nagrań dźwiękowych itp. Prezentacja może mieć również formę inscenizacji lub wystawy prac. W tej części realizacji projektu rola nauczyciela jest bardzo istotna, ponieważ to on dokonuje podsumowania działań podejmowanych przez uczniów.

8. System oceny

Niezwykle istotną rolę w pracy metodą projektu odgrywa system oceny. Przed przystąpieniem do realizacji projektu nauczyciel powinien określić, jakie cele chce zrealizować z uczniami. Cel postawiony przez nauczyciela powinien być jasny i zrozumiały dla uczniów. Dlatego już na wstępie ustalając cel projektu nauczyciel powinien określić swoje priorytety:

- Jaką wiedzę i umiejętności uczniowie **MUSZĄ** zdobyć?
- Jaką wiedzę i umiejętności uczniowie **POWINNI** zdobyć?
- Jaką wiedzę i umiejętności uczniowie **MOGĄ** zdobyć?

Ponadto nauczyciel musi zwrócić uwagę na to: Co jest realne i możliwe? Czy może osiągnąć wszystkie cele z tą właśnie grupą i w danym czasie? **Pamiętajmy, że cele związane ze zdobyciem wiedzy można zrealizować stosunkowo szybko, a zdobywanie umiejętności wymaga już czasu. Ale nie rezygnujmy z ćwiczenia umiejętności z powodu braku czasu – raczej zredukujmy liczbę celów, które sobie postawiliśmy.**

Przed przystąpieniem do pracy nad projektami nauczyciel powinien poinformować uczniów co dokładnie będzie podlegało ocenie, a także jakie elementy składające się na zadanie będą brane pod uwagę. Jasne określenie kryteriów pozwoli na lepsze przygotowanie projektu przez uczniów. Wiedząc na co nauczyciel będzie zwracał uwagę, uczniowie będą potrafili odpowiednio prowadzić swoje działania.

Oceniając całokształt pracy uczniów należy zwrócić uwagę następujące elementy:

- ujęcie tematu/problemu,
- wykorzystanie dostępnych źródeł informacji, w tym ich różnorodność,
- sposób realizacji projektu tj. pomysłowość/kreatywność, zawartość merytoryczna, poprawność językowa,
- samodzielność, wkład pracy,
- rzetelność i terminowość,
- sposób prezentacji, tj. struktura, komunikatywność, wizualizacja/forma.

Oceniając projekty uczniowskie należy zwrócić uwagę nie tylko na ocenę sumującą, ograniczającą się do stopnia. Uczeń powinien uzyskać informację co wykonał dobrze, gdzie popełnił błąd i w jaki sposób może go poprawić. **Dlatego warto stosować ocenianie kształtujące.**

Nauczyciel oprócz oceny sumującej powinien przekazać uczniom komentarz do ich pracy w formie informacji zwrotnej. **Informacja zwrotna** powinna zawierać następujące elementy:

- wyszczególnienie i docenienie dobrych elementów pracy ucznia,
- odnotowanie tego, co wymaga poprawienia lub dodatkowej pracy ze strony ucznia,
- wskazówki, w jaki sposób uczeń powinien poprawić tę konkretną pracę,
- wskazówki, w jakim kierunku uczeń powinien pracować dalej.

Prezentacja przez uczniów wyników ich pracy jest dobrym momentem do wprowadzenia samooceny uczniów oraz oceny koleżeńskiej. Uczniowie na podstawie podanych kryteriów oceniania wzajemnie recenzują swoje prace, udzielają wskazówek na temat możliwości ich poprawienia. Ma to dwojaki sens: z jednej strony dobrze rozumieją kolegę, którego pracę sprawdzają, gdyż wykonywali to samo zadanie, z drugiej strony uczą się ustalania elementów poddanych ocenie (co oceniam?), kryteriów oceniania (w jaki sposób oceniam?) i umiejętności udzielania informacji zwrotnej (jak to komunikuję?). Jeśli uczeń sam potrafi ocenić to, czego i ile się nauczył i co jeszcze musi zrobić, aby osiągnąć wyznaczony cel, pomaga mu to w procesie uczenia się i czyni z niego aktywnego uczestnika tego procesu.

Warto również zebrać od uczniów informację na temat sposobu, w jaki się uczą i co pomaga im się uczyć? Zebranie tych wiadomości pozwoli na dodatkową ocenę projektu oraz zasad wprowadzonych do pracy. Konieczne jest uzyskanie odpowiedzi na pytania:

- Czy zostały osiągnięte założone cele?
- Czy grupy były właściwie dobrane i zorganizowane?
- Czy odpowiednio zostały dobrane metody i formy pracy; które z nich mogłyby ulec zmianie?
- Jakie problemy pojawiły się podczas realizacji projektu i z czego wynikały?
- Czy rozplanowanie pracy w czasie było dobre?
- Czy forma prezentacji była odpowiednio dobrana?
- Co należałoby zmienić w projekcie?

DLACZEGO WARTO WYKORZYSTYWAĆ PRACĘ METODĄ PROJEKTU?

W metodzie projektu istotne jest przede wszystkim to, że mobilizuje uczniów do samodzielnej pracy w ramach grupy. Uczniowie realizujący projekt uczą się również ponoszenia odpowiedzialności za własne decyzje i działania. Praca nad projektem umożliwia zdobycie umiejętności aktywnego poszukiwania informacji i korzystania ze wszystkich dostępnych źródeł. Uczniowie realizują projekty według własnego pomysłu. Dlatego też są bardziej zaangażowani emocjonalnie w naukę, która odbywa się niejako „przy okazji” ich działania, lepiej zapamiętują wiadomości i łatwiej kojarzą fakty. Motywuje ich to również do bardziej krytycznego podejścia do uzyskanych informacji.

Realizowanie projektu pozwala uczniom nie tylko na zdobycie wiedzy w danym zakresie, ale również wzmacnia następujące umiejętności:

- podziału zadań,
- współdziałania i współpracy prowadzącej do osiągnięcia wspólnie zamierzonych celów,
- samodzielności w wyznaczaniu celów i podejmowaniu decyzji,
- grupowego podejmowania decyzji i ponoszenia za nie odpowiedzialności,
- grupowego rozwiązywania problemów i konfliktów,
- współdziałania w grupie,
- kierowania zespołem,
- motywowania do działania,
- skutecznego komunikowania się - dyskusowania, argumentowania, przekonywania i negocjowania.

Warto zwrócić uwagę, że metodę projektu w nauczaniu można stosować na wszystkich poziomach nauczania. Istotne jest to, że podczas realizacji poszczególnych etapów uwzględniane są indywidualne zdolności, aspiracje i potrzeby ucznia.

Ważną zaletą projektu jest integrowanie jego uczestników. Warto jednak zwrócić uwagę, że podczas realizacji zadań mogą pojawić się pewne problemy związane z oceną wkładu pracy poszczególnych uczestników. Dlatego istotne jest odpowiednie dopasowanie wielkości grupy do planowanych działań. W zbyt licznych zespołach mogą pojawić się trudności związane z dyscypliną i monitorowaniem pracy każdego ucznia. Konieczne jest również, aby wszyscy uczniowie byli w równym stopniu zaangażowani w realizację projektu. Istnieje pewne zagrożenie, że uczniowie słabsi nie będą chcieli angażować się w projekt, a zrealizowany zostanie on jedynie przez ambitniejszych uczniów. Nauczyciel powinien dołożyć też wszelkich starań, by podejmowane w projekcie działania nie stały się powodem wytworzenia niezdrowej rywalizacji między uczniami. Prowadzenie projektu, jak już wspominaliśmy na początku tego modułu, wymaga od nauczyciela niekonwencjonalnych form pracy z grupą uczniów i niekiedy większych nakładów czasowych.

Bibliografia i ciekawe linki:

A. Mikina, Metoda projektów w kreowaniu przedsiębiorczych postaw uczniów. Poradnik dla nauczycieli nie tylko przedsiębiorczości, WSIP Warszawa 1997.

A. Mikina, Jak wykonywać zadania metodą projektów. Poradnik dla ucznia, WSIP Warszawa 1997.

J. Strzemieczny, Jak organizować i prowadzić gimnazjalne projekty edukacyjne. Poradnik dla dyrektorów, szkolnych organizatorów i opiekunów projektów, Warszawa 2010.

<http://www.fundacja.edu.pl/organizacja/referaty/25.pdf>

http://www.ceo.org.pl/portal/b_ok_doc?docId=42900

<http://www.bepart.info/fileadmin/downloads/pdf/propositions/polish.pdf>

http://www.eszkola-wielkopolska.pl/att/profesorzy/Waclaw_Strykowski_Andrzej_Burewicz_Metoda_projektow_w_zajeciach_pozalekcyjnych.pdf

<http://www.zspiggw.malopolska.pl/downloads/publikacje/ReferatProjekt2.doc>

http://www.podn.powiat.krakow.pl/.../metoda_projektu_w_nauczaniu.do

<http://www.ezi.edu.pl/?id=432>

<http://www.odn.poznan.pl/doradcy/warsztat/pliki/jaskula1.doc>

http://www.codn.edu.pl/struktura/peoie/doc/metoda_projektow.rtf

